

IZBORNA POSMATRAČKA MISIJA EVROPSKE UNIJE (EU EOM)

KOSOVO,* DRUGI KRUG OPŠTINSKIH IZBORA, 1. DECEMBAR 2013.

PRELIMINARNI IZVEŠTAJ

Pozitivan trend nastavljen u drugom krugu

Priština, 3. decembar 2013.

REZIME

- Drugi krug izbora za gradonačelnike održan 1. decembra u 25 opština protekao je u mirnoj atmosferi u većini opština, a politički subjekti su bili u mogućnosti da organizuju kampanju bez smetnji. Ipak, primećene su tenzije u nekim mestima, uključujući i neke većinski srpske opštine, u kojima su prijavljeni navodi o pritisku na glasače. Za razliku od prvog kruga izbora, kampanja protiv učešća na izborima u opštinama na severu nije bila vidljiva.
- Kao i u prvom krugu izbora, Misija OEBS-a na Kosovu je nastavila da obavlja svoju posredničku ulogu za izbore u opštinama na severu i za glasanje van Kosova.
- Rezultati prvog kruga izbora nisu javno osporavani u većini slučajeva, iako su politički subjekti izneli određene zabrinutosti, uključujući i zbog velikog broja nevažećih listića, neažuriranih biračkih spiskova i predugog vremena koje je bilo potrebno da se pripremi tabelarni prikaz i objave rezultati.
- Centralna izborna komisija (CIK) je nakon potvrđivanja rezultata izbora za gradonačelnike objavila da će zvanično vreme kampanje za drugi krug izbora trajati od 25. do 29. novembra. Kampanja je pre toga bila smanjenog intenziteta, ali su se aktivnosti povećale poslednje nedelje pre drugog kruga.
- Obim, složenost i trajanje rada na pripremi tabelarnog prikaza rezultata u Centru za prebrojavanje i rezultate (CPR) i ograničenost dostupnih informacija, značilo je da je transparentnost procesa bila do neke mere ograničena i da je posmatračima bilo teško da prate proces.
- Nakon incidenata u Severnoj Mitrovici 3. novembra, glasanje je u četiri opštine na severu završeno ranije. Ipak, CIK je odlučio da objavi rezultate za tri opštine (Leposavić, Zvečan i Zubin Potok). Glasači koji su planirali da glasaju nakon ranijeg zatvaranja biračkih mesta nisu mogli da to učine.
- Glasanje u 27 biračkih mesta u Severnoj Mitrovici je ponovljeno 17. novembra. Glasanje je proteklo bez incidenata, uz veliko prisustvo bezbednosnih snaga. Prebrojavanje je iz bezbednosnih razloga umesto u biračkim mestima sprovedeno u CPR-u blizu Prištine.
- Više od polovine primljenih glasačkih listića za glasanje van Kosova je odbijeno jer nisu potkrepljeni valjanim identifikacionim dokumentima. Ipak, prema brošuri na srpskom jeziku sa informacijama za glasače koju je objavio CIK, takođe je bila prihvatljiva i ceduljica sa njihovim imenom i drugim ličnim podacima. Glasničima koji su izabrali tu opciju je samim tim nepravedno uskraćeno pravo glasa. Tehnička primena procesa glasanja van Kosova samim tim nije bila uspešna, uprkos različitim naporima da se olakša.
- Izveštavanje medija o kampanji je dobilo zamah tokom poslednje nedelje, preko opširnog izveštavanja u vestima, debata različitih kandidata reklamnih spotova. Mediji su pružili priliku kandidatima da slobodno prenesu svoje poruke.
- Izborni panel za žalbe i predstavke (IPŽP) je uglavnom usvojio formalistički pristup u rešavanju žalbi nakon prvog kruga, obično bez ispitivanja dokaza i odbijanjem većine žalbi.
- Glasanje i prebrojavanje glasova je proteklo mirno u većem delu Kosova, a građani su mogli da glasaju slobodno i bez smetnji. EU EOM je pozitivno ocenio proces u skoro svim posmatranim biračkim mestima. U jednom ozbiljnom incidentu u opštini Parteš, neka lica su upala u birački centar i ukrala ili uništila biračke kutije i izborni materijal.

---

*Ovim nazivom se ne prejudiciraju stavovi o statusu i u skladu su sa Rezolucijom Saveta bezbednosti UN 1244 (1999) i mišljenjem Međunarodnog suda pravde o proglašenju nezavisnosti Kosova.

PRELIMINARNI NALAZI

OPŠTE INFORMACIJE

Izborna posmatračka misija EU je 5. novembra objavila preliminarni izveštaj sa svojim nalazima i zaključcima o prvom krugu izbora koji je održan 3. novembra. Ovaj izveštaj se bavi dešavanjima nakon prvog kruga izbora, te bi trebalo da se posmatra u vezi sa Izveštajem objavljenim nakon prvog kruga.

POLITIČKA DEŠAVANJA I KAMPANJA

Politička atmosfera nakon prvog kruga izbora 3. novembra je bila mirna u većem delu Kosova, uz izvesne tenzije i snažnu političku retoriku zapaženu u nekoliko opština u kojim su rezultati između kandidata nakon prvog kruga bili tesni. Svi kandidati su mogli da slobodno organizuju kampanju. Anti-izborna kampanja nije bila vidljiva u opštinama sa srpskom većinom na severu, za razliku od kampanje pre prvog kruga izbora. Ipak su uočene tenzije u nekim opštinama sa srpskom većinom, uključujući i u smislu navoda o pritiscima na birače, uglavnom od strane Građanske inicijative 'Srpska'. Manji nasilni incidenti su se desili u Štrpcu.

CIK je 20. novembra zvanično potvrdio rezultate izbora za gradonačelnike u 37 opština (osim za Zvečan, gde su izbori ponovljeni 1. decembra u tri biračka mesta) i tom prilikom je potvrdio da će drugi krug izbora 1. decembra biti održan u 25 opština. Od devet žena kandidata za gradonačelnike u prvom krugu (od ukupno 224 kandidata), samo je jedna prošla u drugi krug, u Đakovici (prema preliminarnim rezultatima, ona je izabrana za gradonačelnika).

Rezultati izbora u prvom krugu nisu bili javno osporavani u većini slučajeva, iako su politički subjekti izneli niz zabrinutosti, uključujući i zbog velikog broja nevažećih listića i neažuriranih biračkih spiskova, kao i predugog vremena za tabelarni prikaz i objavljivanje rezultata.

Za razliku od prvog kruga, zakon ne definiše jasno trajanje izborne kampanje za drugi krug. CIK je 20. novembra u skladu sa svojim izbornim propisima objavio da će zvanična kampanja za drugi krug izbora trajati od 25. do 29. novembra. Ne postoji zakonska zabrana da politički subjekti organizuju kampanju van zvaničnog perioda za kampanju. U svakom slučaju, kampanja je pre toga bila sporija i uglavnom se odnosila na kampanju od vrata do vrata i direktne kontakte sa glasačima. Kandidati su takođe u velikoj meri koristili društvene mreže. Politički subjekti su uglavnom bili usredsređeni na pregovore o savezima za drugi krug izbora (proces je zakomplikovan činjenicom da još uvek nisu bili poznati rezultati prvog kruga izbora, a samim tim ni snaga političkih subjekata). Savezi su uglavnom sklapani na lokalnom nivou prema izboru ogranaka političkih partija. Kampanja je do neke mere pojačana nedelju dana pre izbora, uključujući i mitinge većeg obima u nekim mestima.

Kao i pre prvog kruga, EU EOM je primio navode o široko rasprostranjenoj kupovini glasova. U Partešu je policija privela aktivistu G. I. 'Srpska' zbog navodnog nuđenja novca glasačima. Neposredno pred drugi krug izbora, policija je ispitala troje aktivista G. I. 'Srpska' zbog navodnih pritisaka na glasače.

Dva gradonačelnika izabrana u prvom krugu, u Srbici i Glogovcu, optužena su za ratne zločine. Pored toga, neki kandidati koji učestvuju u drugom krugu izbora optuženi su ili se protiv njih vodi istraga za krivične prekršaje, uključujući i za zloupotrebu službenog položaja, korupciju i ratne zločine. Zakon o opštim izborima ne zabranjuje učešće kandidata protiv kojih se vodi krivični postupak za koje sud nije ustanovio da su krivi.

IZBORNA ADMINISTRACIJA

Organi za administraciju izbora su nakon izbora 3. novembra usmerili svoju pažnju na tabelarni prikaz rezultata i pripremu za drugi krug izbora za gradonačelnike. Iako je CIK redovno održavao sastanke, nadgledajući rad Centra za prebrojavanje i rezultate (CPR), administrativne pripreme na opštinskom nivou su intenzivirane u poslednje dve nedelje pre drugog kruga izbora. Došlo je do promena u sastavu članova biračkih odbora (BO) u svim opštinama u kojima se održava drugi krug. Članovi odbora su zamenjeni bilo zbog lošeg učinka u prvom krugu ili zato što partije koje su ih kandidovale za odbore nisu bile zainteresovane za drugi krug. Opštinske izborne komisije su organizovale obuke širom Kosova, koje su se uglavnom odnosile na proceduralne slabosti primećene u prvom krugu. Međutim, novi članovi odbora u nekim mestima nisu prošli adekvatnu obuku. Misija OEBS-a nastavila je da obavlja posredničku ulogu za izbore u opštinama na severu i za glasanje van Kosova.

CIK je potvrdio rezultate izbora za gradonačelnike 20. novembra. Rezultati za uslovno glasanje, glasanje osoba sa posebnim potrebama i glasanje putem pošte su pridodati rezultatima u opštinama bez ikakvih informacija o tome koliko listića nije prihvaćeno (zbog neispunjavanja uslova koji se tiču prava na glasanje) ili koliko je bilo važećih ili nevažećih, ili koji je broj prihvaćenih glasova za svakog od kandidata. Ovo je dovelo do odsustva odgovornosti za uključivanje tih listića. CIK je 2. decembra objavio rezultate izbora za sve skupštine opština, osim opštine Zvečan.

Tabelarni prikaz rezultata u CPR-u je tekao polako, a transparentnost tog procesa je bila donekle ograničena. Iako su posmatrači imali pristup svim fazama pripreme tabelarnog prikaza, obim, složenost i trajanje operacije otežali su praćenje, a informacije o tačnosti izbornog materijala i rezultata datih u tabelarnom prikazu su bile ograničene. Mnogi akteri, uključujući i većinu političkih subjekata iskazali su nezadovoljstvo kasnim objavljivanjem rezultata prvog kruga izbora i ograničeno poverenje u rad i transparentnost CPR-a.

CPR je nakon prvog kruga izbora 3. novembra primio izborni materijal iz skoro svih glasačkih mesta na Kosovu. 530 glasačkih kutija je stavljeno u karantin prilikom prijema zbog različitih nepravilnosti. Osoblje CPR-a je nedelju dana nakon izbora verifikovalo ove kutije i kvalifikovalo ih je kao regularne, pošto nepravilnosti nisu bile značajne i nisu postojali dokazi o manipulisanju evidentiranim podacima. Međutim, CIK je u 61 biračkom mestu tražio ponovno prebrojavanje, a rezultati iz tri biračka mesta u Prizrenu su isključeni zbog nedostatka biračkih spiskova (pored poništenih izbora na severu Kosova – videti u nastavku). Policija je 12. novembra ispitala neke radnike CPR-a zbog navodnog pokušaja izborne krađe u korist jednog kandidata za gradonačelnika.

Nakon ranijeg prekida glasanja u biračkim mestima u četiri opštine na severu 3. novembra zbog incidenata koji su se desili u tri biračka centra u Severnoj Mitrovici, veći deo izbornog materijala i glasačkih kutija iz tih centara je prebačen u CPR radi prebrojavanja. CIK je odlučio da prihvati i prebroji listiće iz Leposavića, Zvečana i Zubinog Potoka i objavi rezultate za ove opštine uprkos tome što je morao da isključi glasove iz pet biračkih mesta (tri u Leposaviću i dva u Zvečanu) zbog nedostatka biračkih spiskova. CIK je odlučio da prihvati rezultate iz šest biračkih mesta u Severnoj Mitrovici i da se 17. novembra ponovi glasanje u preostalim 27 biračkih mesta (koja se nalaze u tri biračka centra u kojima su se desili incidenti). CIK je nakon odluke IPŽP-a odlučio da ponovi izbore u tri biračka mesta u Zvečanu. Glasanje u tri biračka mesta u Leposaviću nije ponovljeno. U onim biračkim mestima na severu u kojima glasanje nije ponovljeno, uprkos činjenici da su ranije zatvoreni nakon incidenata u Severnoj Mitrovici, uskraćeno je pravo glasa biračima koji su planirali da glasaju kasnije.

Na izborima 3. novembra je glasalo samo oko 14 procenata osoba koje su prvobitno izrazile zainteresovanost da se registruju za glasanje van Kosova putem pošte. CIK je pre prvog kruga

primio 11.700 koverata sa glasačkim listićima, uglavnom pristiglih iz Srbije. CIK je prihvatio samo 5.600 listića nakon prvog procesa verifikacije, a odbio je preko 6.000 jer nisu sadržali fotokopiju valjanog identifikacionog dokumenta birača. Međutim, brošura na srpskom jeziku koju je CIK pripremio sa informacijama za birače dovela je te osobe u zabludu, jer se u njoj savetuje da je potrebno priložiti fotokopiju važeće lične karte ili ceduljicu sa imenom i prezimenom i ličnim podacima. Onim osobama koje su izabrale drugu opciju je samim tim nepravedno uskraćeno prava glasa od strane CIK-a. Tehnička primena procesa glasanja van Kosova samim tim nije bila uspešna, uprkos različitim naporima da se olakša.

Jedno pitanje od opšte zabrinutosti koje se pojavilo nakon prvog kruga izbora jeste veoma veliki broj nevažećih listića – prema preliminarnim rezultatima 11 procenata svih glasačkih listića za izbore za skupštine opštine. Iako bi veći deo nevažećih listića mogao da se pripíše slabom shvatanju načina na koji birač treba da obeleži listić, mnogi listići su proglašeni nevažećim od strane neadekvatno obučanih članova biračkih odbora, što je dovelo do uskraćivanja prava mnogim biračima. CIK planira da analizira nevažeće listiće, utvrdi razloge zašto su proglašeni nevažećim i da reši nastali problem pre izbora koji će biti održani naredne godine.

PONOVLJENI IZBORI U SEVERNOJ MITROVICI

Neki beogradski zvaničnici su pozvali građane da glasaju za G. I. 'Srpska' pre ponovljenih izbora u Severnoj Mitrovici 17. novembra, naglašavajući da će se samo izlaskom na izbore osigurati da kandidat Srbin bude izabran za gradonačelnika. Prema dostupnim informacijama, u mnogim slučajevima je od radnika javnih institucija i njihovih porodica traženo da izađu i glasaju na organizovan način. Ovakvo prisiljavanje je u suprotnosti sa načelima demokratskih izbora i u suprotnosti je sa članom 25 Međunarodnog pakta o građanskim i političkim pravima (1966).

Glasanje 17. novembra je proteklo bez incidenata. Prisustvo bezbednosnih struktura bilo je veliko, uključujući i Policiju Kosova, EULEX i KFOR-a. Građani su mogli da glasaju bez smetnji. EU EOM je rasporedio jedan tim dugoročnih posmatrača (LTO) koji su posmatrali izbore u 13 od 27 biračkih mesta u kojima su održani izbori. Oni su pozitivno ocenili tok izbora u svim posmatranim biračkim mestima, iako su u nekim uočene proceduralne greške. CIK je, na preporuku OEBS-a donetu iz bezbednosnih razloga, nakon zatvaranja biračkih mesta objavio da će glasački materijal biti prebačen u CPR radi prebrojavanja, iako Zakon o opštim izborima definiše da prebrojavanje treba da se obavi u biračkim mestima. Prebrojavanje su sprovedi članovi biračkih odbora i osoblje OEBS-a. EU EOM je ocenio da je proces protekao na organizovan način i da su procedure striktno poštovane.

Rezultati ponovljenih izbora u Severnoj Mitrovici pokazali su da će biti potrebno održavanje drugog kruga 1. decembra za odluku između dva vodeća kandidata za gradonačelnika. Kandidat G. I. 'Srpska' je osporio rezultate, tvrdeći da se listićima možda manipuliralo nakon zatvaranja biračkih mesta. OEBS je kategorički odbio ove tvrdnje.

MEDIJI

Sveukupno, mediji su kandidatima omogućili različite načine da prenesu svoje poruke biračima, a izveštavanje je bilo usredsređeno na zvanični period za kampanju od 25. novembra.

Medijsko izveštavanje o izborima je tokom prve tri nedelje posle prvog kruga izbora u značajnoj meri opalo u poređenju sa periodom pre prvog kruga. Ovaj pristup je usvojen uglavnom zbog ograničenih aktivnosti kandidata. U svakom slučaju, neki javni emiteri, kao što su *Klan Kosova* i *KTV*, su emitovali nekoliko debata u nedeljama pre zvanične kampanje. Javni servis *RTKI* je takođe emitovao debatu kandidata za gradonačelnike Prištine u kojoj je učestvovao i lider

Demokratskog saveza Kosova (LDK), Isa Mustafa, koji ranije nije učestvovao u nijednoj debati. Neposredno pre početka zvanične kampanje, *TV21* je počela sa nizom debata u kojima je pozvala eksperte i potencijalne delegate skupština opština izabrane 3. novembra.

Javni emiteri su pre početka zvanične kampanje u svojim vestima uglavnom opširno izveštavali o aktivnostima službenih organa. Privatna *TV21* je posvetila najveći deo svojih vesti aktivnostima Vlade, a ton izveštavanja je uglavnom bio neutralan. Javni servis *RTKI* i privatna televizija *KTV* su takođe puno izveštavale o Vladi. Iako je izveštavanje *KTV* u velikoj meri bilo neutralno, izveštavanje *RTKI* je uglavnom bilo neutralno i pozitivno. Privatna televizija *Klan Kosova* se čak i pre početka službene kampanje usredsredila na dva subjekta koja su se nadmetala u najviše opština u drugom krugu, LDK i Demokratska partija Kosova (PDK), posvećujući sličan stepen izveštavanja svakoj od njih, kako u smislu vremena tako i u smislu tona.

Kampanja je postala vidljivija od 25. novembra. Kao i u prvom krugu, mediji su u izveštajima prikazivali aktivnosti političkih subjekata, a LDK je bila najviše zastupljena partija u većini praćenih medija na albanskom jeziku. Značajna pažnja medija tokom zvaničnog perioda kampanje bila je posvećena video snimku u kojem su prikazani članovi LDK kako vrše pritisak na aktivistu 'Samoopredeljenja' da pristupi LDK-u. LDK je osporila navode. Izveštavanje medija o ovom snimku je povećalo pažnju prema LDK u poslednjim danima kampanje, naročito u *KTV*-u, koji je kritički izveštavao o ovom videu. Javni servis *RTKI* je predstavio sve kandidate uglavnom na pozitivan i neutralan način, a izveštavanje o LDK je takođe obeleženo pomenutim snimkom. *Klan Kosova* je imao ujednačen pristup prema glavnim kandidatima. G. I. 'Srpska' je dominirala u izveštajima u političkom delu vesti na svim praćenim TV kanalima na srpskom jeziku, a zastupljenost je bio najveća na *TV Most*. Na ovakvo izveštavanje medija uticalo je to što je prilično veliki deo vremena u izveštajima dodeljen zvaničnicima iz Srbije koji su podržali 'Srpsku' listu. Mediji su posvetili puno pažnje određenim opštinama, naročito Prištini i Đakovici. *RTKI* je pokrio kampanju u najvećem broju opština od svih praćenih medija.

Nezavisna komisija za medije (NKM) nije uspela da preduzme svoju pravnu odgovornost za nadgledanje učinka medija i preispitavanju i rešavanju žalbi koje se tiču medija. EU EOM je obavešten o više od 10 žalbi za različite aspekte izveštavanja medija tokom oba kruga izbora. EOM-u nisu dostavljene kopije žalbi uz objašnjenje da je procedura u toku. Međutim, NKM nije održala nijedan zvanični sastanak pre drugog kruga izbora održanih 1. decembra na kojem bi se diskutovalo o pitanjima koja se tiču izbora.

IZBORNI SPOROVI

Izborni panel za žalbe i predstavke (IPŽP) je nakon prvog kruga izbora primio 173 žalbe u vezi sa danom izbora i 322 u vezi sa prebrojavanjem i tabelarnim prikazom, uključujući i 69 nakon proglašenja rezultata izbora za gradonačelnike. Šest žalbi je podneseno u vezi sa kampanjom za drugi krug izbora. Kao i u slučaju prvog kruga, većina žalbi se odnosilo na distribuciju izbornog materijala i postavljanje postera. Rokovi za podnošenje žalbi i njihovo rešavanje od strane IPŽP-a su veoma kratki. Žalbe u vezi sa procesom glasanja moraju biti podnesene u roku od 24 časa od zatvaranja biračkog mesta. Žalbe u vezi sa procesom prebrojavanja i tabelarnog prikaza rezultata moraju biti podnesene u roku od 24 časa od navodnog prekršaja. IPŽP ima na raspolaganju 72 časa od prijema žalbe da donese odluku za svaki slučaj. To je otežalo podnosiocima žalbi pripremu svojih žalbi i IPŽP-u da u celosti razmotri žalbe u ovako kratkom roku. Samim tim nije uvek poštovano pravo na efektivno pravno sredstvo.

Žalbu može podneti svako lice, bilo fizičko ili pravno, koje ima pravni interes u pitanju ili koje smatra da su mu povređena prava u vezi sa izbornim procesom. Uglavnom su, međutim, veliki politički subjekti koristili mogućnost podnošenja žalbi. Sveukupno, IPŽP je radio na organizovan

način i poštovao je rokove. Panel je, u skladu sa zakonskim odredbama, objedinjavao slične žalbe iz iste opštine i tretirao ih je kao jednu. Sve odluke IPŽP-a, čije je rešavanje EU EOM posmatrao, donete su konsenzusom, nakon diskusije između članova Panela. IPŽP je međutim, prilikom razmatranja žalbi uglavnom usvojio formalistički pristup, često bez ispitivanja dokaza. Od 173 žalbe primljene izbornog dana, samo je 11 prihvaćeno. Štaviše, nijedna od prihvaćenih žalbi se nije odnosila na glasanje, već na kršenje zabrane održavanja kampanje na dan izbora. Prihvaćene su samo su dve žalbe od ukupnog broja podnesenih u vezi sa prebrojavanjem i tabelarnim prikazom. IPŽP je u ta dva slučaja naložio CIK-u da ponovi glasanje ili da ponovo prebroji listiće, tražeći ponavljanje izbora u tri biračka mesta u Zvečanu (videti deo Izborna administracija) i ponovno prebrojavanje u 12 biračkih mesta u Klini. Podnosioci su se u 24 slučaja žalili Vrhovnom sudu. Vrhovni sud je u 23 slučaja podržao odluku IPŽP-a, a u jednom je tražio od IPŽP-a da revidira odluku.

IPŽP u odlučivanju o žalbama nije pokretao istrage ili održao saslušanja. Iako zakon ne obavezuje IPŽP da to učini u svakom slučaju, kada se sumnja da žalba može obuhvatati nelegalne aktivnosti u vezi sa izbornim materijalom, IPŽP može imenovati člana Sekretarijata da sprovede istragu. Panel onda treba da razmotri svoje zvanične nalaze i da donese odluku potkrepljenu informacijama. Međutim, Panel nije iskoristio ovu mogućnost, već je izabrao opciju slanja pitanja u pismenoj formi CIK-u za potvrđivanje tačnosti navoda podnosioca žalbe. CIK je mogao da odgovori samo da navodi ne mogu biti potvrđeni u ovoj fazi dok je proces prebrojavanja glasova još uvek u toku. IPŽP je onda rešavao žalbe u zakonskom roku, ali je u odsustvu neophodnih dokaza, odbio većinu. Pristup koji je usvojio IPŽP za slanje pitanja CIK-u je mogao biti od koristi za donošenje informisanih odluka o žalbama tek nakon objavljivanja rezultata, kao u slučaju Zvečana i Kline.

Prekršaji počinjeni sa ciljem uticaja na izborne rezultate, pored toga što su administrativni prekršaji, mogu biti i krivični prekršaji. IPŽP u takvim slučajevima može proslediti pitanje Glavnom tužiocu radi pokretanja krivičnog postupka. To međutim ne oslobađa Panel njegove nadležnosti da utvrdi administrativnu odgovornost. Međutim, nijedna žalba nije prosledena Glavnom tužiocu za pokretanje istrage.

Operativna grupa, sastavljena od članova kancelarije Glavnog tužioca, Policije, Sudskog saveta Kosova, IPŽP-a i CIK-a, za rad na krivičnim prekršajima u vezi sa izborima, otvorila je 32 slučaja kojima je obuhvaćeno 58 pojedinaca za navodno kršenje izbornih prava na dan izbora 3. novembra.

GLASANJE I PREBROJAVANJE GLASOVA

Kao i u prvom krugu izbora, glasanje je proteklo mirno u većem delu Kosova, a građani su mogli da glasaju slobodno i bez smetnji. EU EOM je posmatrao otvaranje, glasanje, zatvaranje i prebrojavanje u 330 biračkih mesta širom Kosova, kao i prijem izbornog materijala u opštinskim izbornim komisijama. Proces otvaranja i glasanja je ocenjen kao dobar ili veoma dobar u skoro svim posmatranim biračkim mestima. Glasanje u dve većinski srpske opštine na severu u kojima su se održali izbori proteklo je mirno, uz veliko prisustvo bezbednosnih snaga.

Posmatrači su ocenili da je integritet glasa uspešno zaštićen u svim biračkim mestima. Međutim, bilo je izveštaja o fotografisanju glasačkih listića u nekim mestima. Kao i u slučaju izbora 3. novembra, tajnost glasa se nije uvek poštovala. Primećeno je prisustvo više od jedne osobe u glasačkoj kabini u nekoliko biračkih mesta, u nekim slučajevima zbog porodičnog glasanja. Često je korišćena mogućnost pomoći prilikom glasanja, a posmatrači su primetili široko rasprostranjene sumnje da se to ponekad zloupotrebljava. U mnogim slučajevima je primećeno da su glasači pokazivali glasačke listiće van kabine, naročito u Gračanici i Prištini. Procedure glasanja su uglavnom bile poštovane, ali članovi biračkih odbora često nisu proveravali pečat na listićima pre njihovog stavljanja u kutiju. Muškarci su bili značajno zastupljeniji u članstvu biračkih odbora

posmatranih biračkih mesta, a u jednoj četvrtini biračkih mesta svi članovi su bili muškarci. Veliki broj biračkih mesta nije bio dostupan za osobe sa invaliditetom koje nisu tražile kućno glasanje.

Sveukupno, prebrojavanje je obavljeno brzo i bez ozbiljnih nepravilnosti, a procedure su uglavnom poštovane. Posmatrači su ocenili da je primopredaja izbornog materijala u opštinskim izbornim centrima sprovedena efikasno i transparentno, iako u mnogim slučajevima nijedan posmatrač iz političkih subjekata ili organizacija civilnog društva nije bio prisutan, za razliku od procesa glasanja i prebrojavanja glasova. U jednom ozbiljnom incidentu, u opštini Parteš, neka lica su pred kraj procesa prebrojavanja glasova upala u birački centar (sa tri biračka mesta) i ukrala i uništila glasačke kutije i izborni materijal. Za razliku od prvog kruga izbora 3. novembra i ponovljene izbore 17. novembra, prebrojavanje glasova u Severnoj Mitrovici, kao i u Zvečanu (gde su izbori ponovljeni u tri biračka mesta), sprovedeno je u biračkim mestima, u skladu sa zakonom.

IPŽP je primio niz žalbi na dan izbora koje se odnose između ostalog, na navodne manipulacije izbornim materijalom, kupovinu glasova i pomoć pri glasanju. Operativna grupa predvođena Glavnim tužiocem je rasporedila 60 tužilaca, 10 više nego u prvom krugu, koji su radili zajedno sa policijom na primeni novog krivičnog zakona na dan izbora. Kao i u prvom krugu izbora, predstavnici Operativne grupe su imali važnu ulogu u sprečavanju nepravilnosti, bili su veoma vidljivi u medijima i redovno su dostavljali ažurirane informacije o izbornim prekršajima. Oni su objavili otvaranje krivičnih postupaka, uključujući i za glasanje umesto drugog lica, nezakonito posedovanje vatrenog oružja, ometanje glasanja, zloupotrebu službenog položaja i kršenje slobodne volje građana.

Izborna posmatračka misija Evropske unije (EU EOM) na Kosovu počela je sa radom 4. oktobra 2013. godine. Misiju prevodi Roberto Gvaltijeri, poslanik u Evropskom parlamentu. EU EOM je širom Kosova rasporedio ukupno 71 posmatrača iz 26 država članica EU, Norveške i Švajcarske radi procene celokupnog izbornog procesa u skladu sa međunarodnim obavezama koje se tiču izbora, kao i kosovskim zakonima. Dva poslanika Evropskog parlamenta su se takođe pridružila misiji i u potpunosti su odobrila ovaj Izveštaj. EU EOM deluje u skladu sa Deklaracijom o načelima za međunarodno posmatranje izbora potpisanom u Ujedinjenim nacijama u oktobru 2005. EU EOM želi da se zahvali Centralnoj izbornoj komisiji i drugim organima, političkim partijama, organizacijama civilnog društva i medijima na njihovoj saradnji i pomoći tokom posmatranja. EU EOM takođe želi da se zahvali Kancelariji Evropske unije na Kosovu, Misiji vladavine prava Evropske unije na Kosovu i diplomatskim misijama država članica Evropske unije na podršci koju su pružili misiji.

Ovaj preliminarni izveštaj se objavljuje pre završetka izbornog procesa. Konačna procena izbora će delom zavisiti od toka preostalih faza izbornog procesa, uključujući i tabelarni prikaz rezultata i rešavanje potencijalnih žalbi i predstavki nakon dana izbora. EU EOM će ostati na Kosovu do završetka drugog kruga izbora za gradonačelnike i objaviće konačni izveštaj, koji će sadržati detaljne preporuke, u roku od dva meseca od završetka izbornog procesa.

Ovaj izveštaj je dostupan na engleskom, albanskom i srpskom jeziku, ali je samo verzija na engleskom zvanična. Elektronska verzija ovog Preliminarnog izveštaja je dostupna na veb strani Misije www.eueom/kosovo2013. Za više informacija ili zahtev za zakazivanje intervjua molimo vas kontaktirajte Florens Maršal, službenicu za odnose s medijima i javnošću, na mobilni: +386 49 73 77 08; ili e-mail: florence.marchal@eueomkosovo2013.eu.